

וְלִית אֵינוֹן צְרִיכִין לְבוּעֵינָא אַחֲרָא, דְּכְתִיב (ישעיה ס)
וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, יִשְׂרָאֵל בֵּינוֹן שְׁנַתְחַלֵּף לְהוּ שׁוֹלְטָנָא, מוֹנִין
חוֹשְׁבֵנָא לְסִיחָרָא. דְּבַה מְנַהֲגִין יִשְׂרָאֵל חוֹשְׁבֵנְהוֹן.
הָדָא הוּא דְכְתִיב, (שיר השירים ד) הִנֵּךְ יָפָה רְעִיתִי, מְנַהֲגַתִּי.
(ס) וּמוֹם אֵין בָּךְ, דְּלֹא אִשְׁתַּכַּח בָּךְ גְּרַעוֹנָא מִן מוֹעֲדִין
וּזְמַנִּין.

דְּבַר אַחַר, הִנֵּךְ יָפָה רְעִיתִי וּמוֹם אֵין בָּךְ. תְּנוּ רַבָּנִין,
בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִידוּן. אָמַר רַבִּי
אֶלְפִסְנֵדְרָאִי, וְכִי לֹא נִידוּן הָאָדָם אֶלָּא לְפְרָקִים אֱלוֹ, וְהָא
כְּתִיב (איוב ז) וַתִּפְקְדֵנוּ לְבַקְרִים לְרִגְעִים תִּבְחַנְנוּ. וְאָמַר רַבִּי
יִצְחָק, אֵין לָךְ כָּל רִנַּע וְרִנַּע שְׂאִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשַׁנֵּיח
בְּאָדָם, בְּכָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְתַנִּי הָבֵא, דְּבִאֲרַבְעָה פְּרָקִין
בְּשָׁנָה הוּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְפִסְנֵדְרָאִי, הִדְרִי בִי. מְלָה דְאֹרְיִיתָא בְּעַנְיָנָא
דָּא. וְלֹא בְּעַנְיָנָא דֶּהְהוּא מְלָה דְרַבָּנִין. דְּפִסְוִקָא אָמַר,
פְּקִידָה וּבְחִינָה. וְרַבָּנִין אָמְרִי דִּינָא. וּמִשְׁמַע דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא מְשַׁנֵּיח בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא בְּעֵלְמָא. אָבֵל מִיִּדִין דִּינָא, עַד
אַרְבַּעַה זְמַנִּין אֱלִין, לְמִידָן כָּל עֵלְמָא.

וּבְלָהוּ דִּינִין אֱלוֹ, בְּגִינִיָּהוֹן דְּבִנֵי נְשָׂא עֶבֶד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא דִּינָא בְּעֵלְמָא. בְּפִסְחָ, עַל הַתְּבוּאָה, מֵאִי קָא
מִשְׁמַע לָן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל תְּבוּאָה מִמֶּש. דְּאָמַר רַבִּי

יִצְחָק, בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה נָתַן לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּבוּאָה
 סִיפּוּקָא דְעֵלְמָא. לֹא מַעֲשָׂרִין לִיהַ בְּנֵי נָשָׂא, וְלֹא יִהְיֶי
 לְמִיכַל מַנְיָה לְמַסְכְּנֵי וּלְיִתְמֵי וּלְאַרְמְלֹתַי, כִּד אֶתִּי שְׁתָּא דָא
 דָּאִין לְכָל עֵלְמָא עַל הַהוּא תְּבוּאָה דִּיהוּה בְּשִׁתָּא דְעָבְרָה.
 בַּעֲצַרְת דִּן אֶת הָעוֹלָם, עַל אֵיזָה עֶזְרָה. עַל עֶזְרָת פִּירוֹת הָאֵילָן,
 שְׁלֹא הִמְתִּינוּ שָׁנוֹת עָרְלָתָם, וְשְׁלֹא הִנְיָחוּם
 בַּשְּׁבִיעִית לְעַנֵּי וְלִגְרָה.

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה דִּן כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, גּוֹפּוֹת בְּנֵי אָדָם וְהַנְּשָׁמוֹת,
 וּפּוּקָד אֹתָם, וְדִן אֹתָם עַל כָּל מַה שֶּׁעָשׂוּ כָּל הַשָּׁנָה
 כְּלָה. וְתֵאנָא, אֲפִילוּ צְעָדֵי שֶׁל אָדָם נִמְנָין וּבָאִין בְּדִין
 בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הֵדָא הוּא דְכֻתִּיב, (שם לא) וְכָל צְעָדֵי יִסְפּוֹר.
 תֵּאנִי רַבִּי יוֹסִי, שְׁלֹשׁ כֶּתוּבֹת נִכְנָסִין לְיוֹם הַדִּין. כֶּתַב צְדִיקִים
 גְּמוּרִים. כֶּתַב רְשָׁעִים גְּמוּרִים. כֶּתַב בֵּינוֹנִים. וְכִנְגֻדָן
 שְׁלֹשׁ כַּחוֹת בְּאָדָם. כֶּתַב הַנְּשָׁמָה הַקְּדוּשָׁה. וְכֶתַב הַמִּתְאַוֶּה.
 וְכֶתַב הַמְּנִיעָה. מֵאֵי כֶּתַב הַמְּנִיעָה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֶּתַב
 הַמְּנַדְּלֵת וְהַמְּנִיעַ אֶת הַגּוֹף בְּכָל צָרְכָיו.

רַבִּי יוֹסִי בֶּן פִּזִּי אָמַר, בֵּא וּרְאֵה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, אֵף עַל פִּי שְׁבִית דִּין שֶׁל מַעְלָה בְּאִין לְעַמֵּד בְּדִין,
 וְלָדוֹן אֶת הַבְּרִיּוֹת, וְלַהוֹרֹת לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זְכוֹת
 וְחֻבָּה שֶׁל בְּנֵי אָדָם. דְּתֵאנִי ר' יוֹסִי בֶּן פִּזִּי, שְׁלֹשׁ כֶּתוּבֹת שֶׁל
 מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת עוֹמְדִין עַל הַדִּין בְּיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה. יֵשׁ מֵהֶם
 שְׁהֵם מוֹרִים זְכוֹת לְטוֹבָה. וְיֵשׁ מֵהֶם חוֹבָה לְרָעָה. וְתֵא מַזִּי,

רְחֻמָּנוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּתֵּן עֲצָה לְהַנְצִיל מִן הַדִּין.
 דִּתְנִיָּא מַהוּ דְכְּתִיב, (ויקרא כג) זְכוּרֹן תִּרְוַעָה לָּא אֲשַׁכְּחָנָא
 זְכוּרָה לְתִרְוַעָה, אֲלֵא הָאִי דְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּתִיב
 (במדבר י) וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר וְגו' וְהִרְעַתֶּם
 וְגו', וְזָכַר לְתִרְוַעָה זֶה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָרִיעוּ לְפָנַי
 בְּתִרְוַעָה זֶה, שֶׁהִיא זְכוּרֹן אוֹתָהּ הַתִּרְוַעָה, מִיָּד, וְנוֹשְׁעֵתֶם
 מֵאִיבֵיכֶם.

מֵאֵן אֵינּוֹן, אֵלּוּ הֵם הַמּוֹרִים חוֹבְתֵם שֶׁל בְּנֵי אָדָם. דִּתְנִיָּא
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִלְּאָכִים יֵשׁ הַמּוֹרִים חוֹבְתָן שֶׁל בְּנֵי
 אָדָם. וּמִלְּאָכִים יֵשׁ הַמּוֹרִים זְכוּתָן. וְאֶפִּילוּ אֶחָד מִנֵּי אֱלֹהִים
 מוֹרָה זְכוּתוֹ, שֶׁבִּקִּין לוֹ. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, (איוב לג) אִם יֵשׁ
 עָלָיו מִלְּאָךְ מִלֵּיץ אֶחָד מִנֵּי אֱלֹהִים. וְכְּתִיב בְּתִרְיָהּ, (איוב לג)
 וַיִּחַנְנוּ וַיֹּאמֶר פְּדֵעֵהוּ מִרְדַּת שַׁחַת וְגו'.

וְכִי יֵשׁ מִלְּאָךְ מִשְׁטִין זְכוּתוֹ שֶׁל אָדָם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, חַס
 וְשָׁלוֹם שֶׁמִּלְּאָךְ מִשְׁטִין זְכוּת. אֲלֵא, יֵשׁ מִלְּאָכִים מְמוֹנִים
 לְעֵינַי וְלַהוֹרוֹת בְּחוֹבְתוֹ שֶׁל אָדָם, בְּכָל שָׁעָה שֶׁיַּעֲבוֹר, וְהֵם
 מוֹרִים אוֹתוֹ דְּבַר שֶׁנֶּצְטוּוּ.

פִּיּוּצָא בְּדִבְרֵי (מלכים א כב) וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו מִימִינוֹ
 וּמִשְׁמָאלוֹ. מֵאִי עָלָיו, עָלָיו שֶׁל אַחָאב. שֶׁהָיוּ מְעֵינִים
 בְּדִינוֹ. מִימִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ, וְכִי יֵשׁ יָמִין וְכוּ', אֵלּוּ מִימִינֵם
 לְזְכוּת, וְאֵלּוּ מִשְׁמָאֵלִים לְכַף חוֹבָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִפְּנֵי מָה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה דִּין הַגּוֹף

וְהַנְּשָׂמָה, מִפְּנֵי שֶׁבוּ נוֹלַד אָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְבוּ בַיּוֹם
נַעֲשֶׂה גּוֹף, וְנִזְרְקָה בּוֹ נְשָׂמָה, וְבוּ בַיּוֹם נִידוּן וְנִקְבַּע הַדִּין
לְדוֹרוֹת.

וּבַחַג נִדוּנֵין עַל שֶׁהֵם מְבִיִּים בְּנִטְיִלַת יָדַיִם, וְעַל שֶׁהֵם
מְזוֹלְזָלִים בְּמִקְוֹאוֹת וּבִטְהָרוֹת שֶׁהֵם מִים. וְעַל כֵּן
נִדוּנֵין עַל הַמַּיִם, עַל עֲגִינֵי הַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי אֲחָא, בְּד' פְּרָקִים כָּמוֹ כֵּן, הָאָדָם נִדוּן. בּוֹ בַיּוֹם
שֶׁמְהַרְהֵר הָעֵבִירָה. וּבְזִמְן שֶׁעוֹשֶׂהוּ. וּבַיּוֹם רֵאשִׁי
הַשָּׁנָה. וּבְעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר, בְּזִמְן שֶׁעוֹשֶׂה
הָעֵבִירוֹת. וּבְזִמְן שֶׁיִּחְלָה. דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, כִּיּוֹן שֶׁיִּחְלָה
הָאָדָם, סְלִקִין לִיהַ לְדִינָא. וּבְזִמְן שֶׁמֵת כְּשִׁיּוֹצְאָה נְשָׁמָתוֹ
מִמֶּנּוּ. וּבְעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוֹנָדָה, בְּטַחֲוֹן הַצְּדִיקִים וְשִׁמְחָתָם, כְּשִׁיּוֹצְאִין מִן
הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכִשְׁרוֹן מַעֲשִׂים. וּכְשֶׁבָאִין לְעִיּוֹן בְּנִשְׂמָה,
אֵין מוֹחִין בִּיְדָהּ. וְמָה אוֹמְרִין לָהּ, כְּלָךְ יָפָה רַעֲיָתִי. אָמַר רַבִּי
אֲבָהוּ, הַצְּדִיק אוֹמֵר זֶה עַל הַנְּשָׂמָה שֶׁבוּ, כְּלָךְ יָפָה רַעֲיָתִי,
מִנְהִינְתִי דְלָא אֲבָאִישַׁת לָךְ בְּעוֹבְדֵין בִּישִׁין, דְּכָתִיב (שִׁיר
הַשִּׁירִים ד) וּמוֹם אֵין בְּךָ.

דְּבַר אַחַר (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת, לָמָּה חָסַר ו',
אֲרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, תְּפִלַּת הַצְּדִיקִים שֶׁיִּצְאוּ מִהָעוֹלָם
הַזֶּה, כְּדִי שְׂלֵא יִתְעַכֵּב שְׂכָרָם לְעוֹלָם הַבָּא. דְּאֲרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן לֹוִי, מַאי דְכָתִיב, (יחזקאל א) דְּמוֹת כְּמִרְאֵה אָדָם עָלְיוּ

מִלְמַעְלָה. זוּ מַעֲלָתָן שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁהֵם לְמַעְלָה עַל כָּל
הַמַּעֲלוֹת.

מֵאִי עָלְיוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הוּא יַעֲקֹב, שֶׁמַּעֲלָתוֹ לְמַעְלָה.
הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, כְּמֵרְאָה אָדָם. מֵאִי מִשְׁמַע, כְּתִיב

הֲכֵא עָלְיוֹ, וּכְתִיב הָתָם (בראשית לה) וַיַּעַל מֵעָלְיוֹ אֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַר יַעֲקֹב, אֵינן לָךְ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, שְׂאִין
הַפְּרוּז יוֹצֵא וְאוֹמֵר, עָלוּ חֲסִידִים, בָּאוּ וּבִרְכוּ

לְיוֹצְרֵכֶם. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים קמה) וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה.
כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֵאמְרוּ וּגְבוּרַתְךָ יִדְבְּרוּ. וְלָמָּה, לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי

הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וְגו'.

תָּנוּ רַבָּנָן זִמְנָא הֲדָא הוּא אֲזִיל ר"י בְּאוּרְחָא, פָּנַע בֵּיהּ ר'י
יְרֵמְיָה, וְאָזְלוּ בְּחֲדָא. פָּנְעוּ בְּהָהוּא טוּרָא, וְהוּא טוּרָא

דְּחִיל עֲלֵיהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יְרֵמְיָה, גִּימָא מִיְלֵי
דְּאוּרֵיחָא, וְגִיזִיל.

אָמַר רַבִּי חִיָּיא, בּוֹדָאי דְּאָמְרֵי חֲכִימֵי מִתְּנִיתָא, שְׂמִשָּׂא
דְּהוּה לְיַעֲקֹב, עַד כַּמָּה לְהוּי דָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אִימָא

לָךְ מְלָה דְּהוּה אָמַר אַבְרָא, דְּהָהוּא שְׂמִשָּׂא וּגְהוּרָא סְגִיָּא
דְּהוּה לְיַעֲקֹב, גָּנִיז הוּא לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לָבֵא. וְלָא דָּא הוּא

שְׂמִשָּׂא דְּמִשְׁתַּמְשִׁין בָּהּ בְּנוֹהֵי דְעֵשׂוֹ, וְאַתְגְּזֹר דִּישְׁתַּעְבְּדוּן
בְּנוֹהֵי דְיַעֲקֹב תַּחֲוֹתוּהֵי.

בֵּיהּ שְׁעָתָא, הוּה עָצִיב יַעֲקֹב, אָמַר מְאָרֵי עֲלָמָא, הָא
נְהִירוּתָא דִּילֵי אֲתִיְהִיבְתָא לְעֵשׂוֹ. יַעָּאָה ב"ק וְאַמְרָה

וְאַתָּה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב וְגו' וְנִהְיִירוּתָא דִּילָךְ לָךְ אֲתִגְנִיז
וְלִבְנֵיךְ. אָמַר אֲוִרִינָא לִי.

בֵּיה שַׁעֲתָא אֲפִיק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֵהוּא שְׁמַשָּׁא דְחָמִי
לִיה יַעֲקֹב, וְלֹא בַר נָשׁ אֲחֵרָא. הֵדֵא הוּא דְכְּתִיב,
(בראשית לב) וַיִּזְרַח לִ"ו הַשָּׁמֶשׁ. אוֹתוֹ הַשָּׁמֶשׁ שֶׁהָיָה נִגְוֹז. כֹּאֲשֶׁר
עָבַר אֶת פְּנוּאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁנֶּעֱצַח שָׂרוּ שֶׁל עֲשׂוֹ. לוֹ
מִשְׁמַע וְלֹא לְאַחֵר.

וְאַף עַל גַּב דִּיעֲקֹב אֲתִהְיִי לְמַחְזִייא דְנֶעֱצַח לְרַבְרַבָּא דְעֲשׂוֹ,
מַה כְּתִיב בֵּיה. (ס) וְהוּא עוֹלֵעַ עַל יָרְכוּ. אָמַר רַבִּי
אֲחָא, נְהוּרָא נְהִיר, אֲבָל לְבֵיה הָוָה חֲשׂוּדָא, עַל נְפֻקֵי יַרְכִיּה
דִּישְׁתַּעְבְּדוּן תַּחֲוֹתוּהִי דְעֲשׂוֹ.

עַד דְּהוּוּ אֲזִילִי, שְׁמַעוּ קָל יַנּוּקָא בְּטוּרָא, דְּהָוָה אֲזִיל וּבְכִי.
אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נִיזִיל גַּבִּיה דְּהָא לָא מְסַתְּפִינָא. דְּהָא תַּנּוּן
לְחַד מְתַחְזִי וּמְזִיק, לְתַרִּי מְתַחְזִי וְלֹא מְזִיק. אֲזִלוּ לְגַבִּיה,
וַיַּנּוּקָא הָוָה בְּכִי.

כַּד מָטוּ גַבִּיה, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּנוּי דְמֵאֲרִי עֲלָמָא אֲנָן,
דְּהָוָה דְּאֲקָרִי שְׁמִיה חַד עַל תַּרִּי, בְּאַתְוֹתָא, תַּלְתַּת
רְשִׁימִין, בְּרָזָא דְאַרְבַּע. גְּלִיפִין עַל חַד תַּרִּין, וְאַתְקָרִי עַל
חִיּוּתָא קְדִישָׁא. מֵאֵי טַעְמָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הֵכִי, דְחִיִּישִׁינָן
שְׁמָא שַׂד הוּא, וְאֵינּוֹן מְסַתְּפוּ מִשְׁמִיה דְמֵאֲרִי עֲלָמָא סְגִי.
הָהוּא יַנּוּקָא כַּד שְׁמַע מְלָה דָא, אֲתִיב וְאָמַר, יוֹדָאֵי אֲנָא,
וְבַר בְּרִיה דְרַבִּי חֲזִיא רַבָּה אֲנָא, וְהָוָה אֲבוּי מְלִיף לִי

פְּסוּקֵי דְשִׁיר הַשִּׁירִים, וּפְרַשְׁתָּא דְבְרֵאשִׁית. וּמִית אָבוּהִי,
 וּגְנָבוּ לִי גְנָבִי, וּכְעַן אֲשֶׁתִּיזִבְנָא מִנְהוּן, וְעַרְקָנָא בְּהַאי טוֹרָא.
 בְּכַה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, וּוִי דְדַבֵּר בְּרִיהַ דְרַבִּי חֵינָא רַבָּה אֲזִיל
 כְּדִין. גְּטָלִיה בִּידוּי וְאֲזָלוּ. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹסִי, אֵימָא
 בְּרִי מָה הָוִית לָעִי עִם אָבוּךְ. אָמַר בְּפְרַשְׁתַּת יְהִי מְאֹרוֹת
 בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם הָוִינָא לָעִי. אָמַר לִיה, מָה הָוִה אָמַר אָבוּךְ
 בְּפְרַשְׁתָּא.

פְּתַח הַהוּא יְנוּקָא פּוּמִיָּה וְאָמַר, (במדבר כא) בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים
 כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲוֹקֵק בְּמִשְׁעֵנוֹתָם. תָּאנָא, שְׁלֹשׁ
 מִתְּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי
 שְׁלֹשָׁה רוּעִים אַחִים, מִשָּׁה, אֶהֱרֹן, וּמִרְיָם. בְּזִכּוֹת מִשָּׁה, הָיָה
 הַמֶּן יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל. בְּזִכּוֹת אֶהֱרֹן, הָיוּ עֲנִי כְבוֹד הוֹלְכִים עִם
 יִשְׂרָאֵל. בְּזִכּוֹת מִרְיָם, הָיְתָה הַבְּאֵר הוֹלְכַת עִמָּהֶם.

מִתָּה מִרְיָם, פְּסָקָה הַבְּאֵר. מִת אֶהֱרֹן, נִיטְלוּ עֲנִי כְבוֹד.
 הֲדָא הוּא דְכְּתִיב. (שם ב) וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה. אַל תִּקְרִי
 וַיֵּרְאוּ אֱלֹא וַיֵּרְאוּ. מִתָּה מִרְיָם פְּסָקָה הַבְּאֵר, מְנָא לָן.
 דְּכְּתִיב (שם) וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקִדְשׁ וּתְמַת שָׁם מִרְיָם. וּכְתִיב
 בְּתַרְיָה וְלֹא הָיָה מִים לָעֵדָה. וּבְזִכּוֹת מִשָּׁה חֲזָרוּ שְׁלֹשְׁתָּן.
 וְהָוִה אָמַר אָבוּי, תְּלַתִּיהוּן גְּלִיפִין בְּרַקִּיעָא דִּיוֹקְנֵהוּן,
 לְאַנְהָרָא זְכוֹתֵהוּן עַל יִשְׂרָאֵל. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית א)

וַיִּתֵּן אֶתְּם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ.
 וּמְנָא לָן דְּתְלַתִּיהוּן גְּלִיפִין בְּרַקִּיעָא, דְּהָא תַנּוּן, בְּכָלְהוּ כְּתִיב

עַל פִּי ה', וּבְמִרְיָם לֹא כָּתִיב עַל פִּי ה', דִּלְאוּ אוֹרַח אֶרֶעָא. אֵלֶּא אֲמַר אַבּוּי, בְּכֻלְהוּ כְּתִיב שָׁם, וְתָמַת שָׁם מְרִיָם. וַיָּמַת שָׁם אֶהְרֹן. וַיָּמַת שָׁם מֹשֶׁה. כְּתִיב הֲכֵא שָׁם, וּכְתִיב הֲתָם שָׁם. (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה', מֵה לְהִלָּן עִם ה', אַף כָּאן עִם ה'.

דְּתַנּוּ, לָמָּה מֵת מֹשֶׁה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, לְהוֹרוֹת, דְּבִזְכוּתִיהַּ יִתְקַיְיֵמוּן מֵתֵי מִדְּבַר. וְאֲמַר אַבּוּי, אֲמַר מֹשֶׁה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם אַפְּנִים לְאֶרֶץ לְקַיְיֵמָא בְּקוּדִיךָ, דְּהֵא כְּתִיב (ויקרא כג) כִּי תִבְאוּ אֶל הָאֶרֶץ. (שמות יב) וְהָיָה כִּי תִבְאוּ אֶל הָאֶרֶץ. וְתַמָּן הוּא קַיּוּמָא דְּפִיקוּדִיךָ. אֲמַר לִיה מַה דְּאִזְהַרְתָּ שְׁלִים לָךְ וּמַה דְּיַעֲבֹדוּן יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶעָא קוּדִישָׁא יְהִי חוּלְקָךְ עִמְהוֹן. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה נג) לִכֵּן אֲחַלֵּק לוֹ בְּרַבִּים, אֵלּוּ זְכַאִין דְּיִשְׂרָאֵל. וְאֵת עַצּוּמִים יְחַלֵּק שְׁלָל, אֵלִין אֲבָהֶתָא, וְלָמָּה, תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ.

דְּאֲמַר רַבִּי חֵיִיא סְבָא, לֹא אֲשַׁכְחָנָא רַעֲיָא דְּמַסַּר נַפְשִׁיהַּ עַל עֲאֲנִיָּה, כְּמֹשֶׁה, דְּאֲמַר (שמות לב) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אִין מְחַנֵּי נָא מַסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כְּתַבְתָּ. מַאי מְחַנֵּי נָא, מִן עֲלָמָא דִּין וּמִן עֲלָמָא דְּאֲתֵי. לְקַיְיֵמָא תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ.

וְאֵת פּוֹשְׁעִים נִמְנָה, שְׁנַקְבַּר עִם מֵתֵי מִדְּבַר, דְּהוּוּ חֵיִיבִין קַמֵּי קוּדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהוּא חַטָּא רַבִּים נָשָׂא, שְׁלֵא

זו מִשָּׁם עַד שְׁמַחַל לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְלִפּוֹשְׁעִים
יִפְגִּיעַ, שְׁהִרְבָּה תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם.

וְעַל כַּדִּין, תְּלַת־הוֹן גְּלִיפִין לְעִילָא. אַתָּא ר' יוֹסִי וּנְשָׁקִיָּה,
וְאַרְבָּבִיָּה עַל כַּתְּפֵיהָ תְּלַת מִילִין, וּקְרָא עָלֶיהָ (ישעיה נד)
וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי ה'.

תֵּאֲנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא וּרְאֵה, הַשָּׁמֶשׁ לֹא עָשָׂא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֱלֹא לְשִׁמוֹשׁ בְּנֵי אָדָם. תָּא חֲזִי, בְּתַלְתָּ
מָאָה וְתִשְׁעִין אַתְרֵי דִישׁוּבָא דְאַרְעָא, אֲזִיל שְׁמַשָּׂא, וְסָלִיק
וְנַחֲתָ, וּמְדַרְגָּוֹת וּמַעְלֹת יְדוּעוֹת יֵשׁ לוֹ. וְהֵינּוּ דְכַתִּיב, (ישעיה
לח) הִנְנִי מוֹשִׁיב אֶת צֶל הַמַּעְלֹת אֲשֶׁר יֵרְדָה בַּמַּעְלֹת אַחֲזוּ.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הֵיךְ הִיא סָלִיק. אָמַר רַבִּי, כְּבָר תְּנִינָא
מִמָּאֲרִיהוֹן דְּמַתִּיבְתָא. דְּעֶלְמָא סְגֻלָּל הוּא כְּבִדּוּרָא
דָּא. וְכַד נָפִיק מִמְזֻרְחָ, אֲזִיל בְּסֻגְלָלוּתָא, עַד דְּמָטָא לְתַתָּא,
וְכַדִּין אַתְּעֵבִיד רַמְשָׂא. וּבְהַהוּא שַׁעְתָּא אֲזִיל וְנַחֲתָ בְּגֻלְגֻלִין
דְּמַדְרִיגָן יְדִיעֵן, וְנַחֲתָ וְסַבֵּב כָּל אַרְעָא וַיִּשׁוּבָא.
וְכַד נַחֲתָ וּמַתְּכַסִּיָּא מִינָן, רַמְשֵׁ לֹן, וְנַהִיר לְאִינוּן דְּדִיִּירִין
תַּחוֹת לֹן. לְפוּם יִישׁוּבָא וּסְגֻלָּלְתָּא דְאַרְעָא.

וְכַדִּין אֲזִיל וְנַחֲתָ, וּמִפְרִישׁ בֵּין מִיָּא דְתַחוֹתוּהִי דְמִיָּא
דְּאוּקְיִינוּם, וּבֵין מִיָּא דְאַזְלִין לְעִילָא, וּמִפְרִישׁ
בְּמַצִּיעְתָּא דְמִיָּא, לְעַכְבָּא סִילוּנָא דְמִיָּא דְנָפִיק מִגִּיהֶנּוּם,
דְּלֹא יַעֲבֵר לְנֻזְקָא בְּנֵי נָשָׂא. וְעַל דָּא לָא תְקַרִי שְׁמַשָּׂא, אֱלֹא
לְשַׁמְשָׂא לְבְנֵי נָשָׂא. דְּעַל כֵּן מַתְקַרִי שְׁמַשָּׂא, שְׁמַשָּׂא

דְּמַשְׁמֵשׁ לְכוֹלָא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלֶּמְלֵא דְסַחֵי שְׁמֵשׂא
בְּיַמָּא דְאֻקְיָנוּם, הָוָה שְׁרִיף וְאֻקִּיד לְכוּלֵי עֲלָמָא.
סְלִיק מִתְחֹת אַרְעָא. וּמִנֵּיעַ לְהֵהוּא דְרָגָא דְאִתְקַרֵי
קַרְבוּסָא, בְּלִשׁוֹן יוֹן. וּמִהֵהוּא דְרָגָא שְׁרֵי לְמִיּוֹסָא
לְעֵילָא, וְקַל גְּלַגְלוּהֵי אֲשֶׁתַּמַּע לְכוּלְהוּ רְקִיעֵיָא בְּמִטְלָנוּהֵי,
לְמִיזַל עִם שִׁירְתֵיהָ דְהוּא אָמַר. וְלֹא הָוָה בַּר נֶשׁ דְשָׁמַע לֵיהּ,
בַּר מַמְשָׁה, דְהָוָה מְהִימָן מִלְכָּא, וִיהוּשָׁע דְמַשְׁמֵשׁ לֵיהּ.
וְכַד אִיעָטְרִיד לֵיהּ יְהוּשָׁע, לְאַנְחָא קַרְבָּא, וְהָוָה שָׁמַע קָל
נְעִימוּתָא, וּנְהִימוּתָא דְשְׁמֵשׂא, לֹא יָכִיל לֵיהּ לְמִיּוֹסָבֵל.
מַה כְּתִיב. (יהושע י) וַיֹּאמֶר לְעֵינַי יִשְׂרָאֵל שְׁמֵשׁ בְּגַבְעוֹן דּוּם.
מֵאֵי דּוּם. דּוּם, מְלוּמַר שִׁירָה. דּוּם, מְקָל נְעִימוּתָא וּנְהִימוּתָא
דִּילָךְ, דְהָא הָוָה שָׁמַע קוֹל מִטְלָנוּהֵי בְּמִטְלָנוּתֵיהּ.
אָמַר רַבִּי בָּא, שִׁית מָאָה וְאַרְבַּעִין מִטְלָנִין עָבִיד שְׁמֵשׂא.
בְּחֹשֶׁבֶן שְׁמֵשׁ. בֵּין יַמָּא וְלֵילֵיא. וְאַסְחָר לְכוֹלָא
עֲלָמָא בְּסַחְרָנוּתָא. וְלִמְאֵי אֶעְטְרִיד. לְרַבְכָּא וְלַחֲפָמָא
אַרְעָא, וְלְדִשְׁנָא עֲשָׁבִין וִיבּוּלִין, וְלֹאֲעַמְחָא פִּירִין וְאֵילָנִין.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תָּא חֲזִי, כְּהֵהוּא גְּוֹנָא דְלְעֵילָא, עָבִיד
קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא לְתַתָּא. מַה לְעֵילָא הָוּוּ שְׁמֵיָא, אוּף
לְתַתָּא הָוּוּ שְׁמֵיָא. וְלָמָּה אִתְקֵרוּ שְׁמַיִם, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה.
אֵשׁ וּמַיִם.

אָמַר רַבִּי יַעֲחָק, מִהֲכָא, (איוב כה) עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוּמָיו.
בְּמִלְאָכֵיו לֹא כְתִיב, אֵלָא בְּמִרוּמָיו. עַל דְאֵינּוּן אֵשׁ

ומים, ועושה שלום ביניהם. כהאי גוונא לתתא, אש ומים. וחזיר הרקיע מתחת, ומתמם האדמה מתממיות האש, והשמש, ומוריד הקדוש ברוך הוא המים על הארץ ומקרר האדמה, וסייע לחמימותא דמתתא. והאי והאי, מולידין ומצמיחין לארעא. וכלהו ברא קודשא בריך הוא לתועלתא דבני נשא.

רבי אבהו, ור' חייא, ור' נתן, הוו אזלי באורחא, אמר רבי נתן, לא תהיתון על אלין מאריהון דמתניתא, דגזירת פומהון בגזרת מלאכין קדישין. ואנא דכירנא מה דאמרו, דהא שמשא אתאצל נהירותיה מזינא דאספקלריא דלעילא, והאי נהירותא לאו דיליה הוא. משמע דכתיב (בראשית א) יהי מאורות הוה ליה למימר יהי אורות, מאי מאורות. אמר רבי זירא, מן אורות. מ' תוספת, לשמשא. כלומר, מן אורות, ותיבותא הוא אורות.

אמר רבי חייא, אל תתמה עליו, דהא תורה אתאצל מחכמתא דלעילא, ושמיא אתאצלי מההוא רקיעא עילאה דעל ריש חיותא, וכהאי גוונא, כד תסתפל, כל מה דלעילא ותתא, אתאצלו דא מן דא, ודא מן דא, וקודשא בריך הוא על כלא. ומן כורסי יקריה שריןאן לאתאצל דא מן דא, וכורסי יקרא מגיה, וכלהו כלא חשיבין לקבליה. הדא הוא דכתיב, (דניאל ד) וכל דיירי ארעא כלא חשיבין. אמר רבי אבהו, לא תקשי לך האי, דהא רישא מינן

בְּהַבְדִּיל, שָׂרִי בְּקִדְמִיתָא לְמִלְעָא בְּאוּרִייתָא
 לְתוֹרְגְמָנָא, וְתוֹרְגְמָנָא לְדִסְמִיכִי לִיה, וְדִסְמִיכִי לִיה,
 לְדִסְמִיכִי לִיה. אֲשַׁתְּכַח, דְּכַד מְסַתִּימִים שְׁמַעְתָּא, דְּכֻלְהוּ
 תְּלִיזִין מִן רִישָׁא. וּבְהַאי גְוֹנָא תִּשְׁכַּח לְעֵילָא, וּלְכֻלְהוּ עֲלָמִין.
 וְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מִשָּׁה, אֲתֵאָצֵּל מְזִינָא עֵילָאָה. יְהוֹשֻׁעַ,
 אִיתֵאָצֵּל מִמִּשָּׁה. זְקַנִּים, אֲתֵאָצֵּלוּ מִיהוֹשֻׁעַ. נְבִיאִים,
 אֲתֵאָצֵּלוּ מִזְקַנִּים. נְשִׂאִים וְרִישָׁא דְעַמָּא, אֲתֵאָצֵּלוּ
 מִנְּבִיאִים. וְכֻלְהוּ דָּא מִן דָּא.

עַד דְּהוּוּ אֲזִילִי, פְּגַעוּ בֵּיה בְּרִי אֲלַעְזָר, אָמְרוּ הָא חַד מְאִינֻון
 מְאִרִי דְמַתִּיבְתָא אָתָּא. אָמְרוּ לִיה, וְדַאי דְאִמְרִיתוּ
 דְשִׁמְשָׁא אֲתֵאָצֵּל גְּהִירוּתִיה מְזִינָא דְאִסְפַּקְלָרִיא דְלְעֵילָא.
 אָמַר, כִּף הוּא.

פְּתַח וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) מַעֲזִין נְגִימִים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנוֹזְלִים
 מִן לְבָנוֹן. קוֹרְאָה מַעֲזִין, וְאַחַר כִּף בְּאֵר, וְאַחַר כִּף
 נוֹזְלִים. בְּהָדָא פְּסוּקָא אִית לְאִסְתַּכְּלָא, דְּהַאי מַעֲזִין
 אֲתֵמְשִׁיד מִן בִּירָא. וּבִירָא מִן נוֹזְלִים. וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן.
 לְמִינְדַע, דְּכֻלְהוּ אֲתֵאָצֵּלוּ דָּא מִן דָּא וְדָא מִן דָּא. כִּף הוּא
 שְׁמִשָּׁא, לָאו גְּהִירוּתָא דִּילִיה הוּא, אֲלָא אֲתֵמְשִׁיד חַד חוּטָא
 דְּזִינָא דְגְּהִיר לְשִׁמְשָׁא.

תַּנּוּן בְּמַתְנִיתִין דִּילָן, אִזְר שְׁבַרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּתַחֲלִילָה, אָדָם הָיָה רוֹאֶה בּוּ וְעוֹפֶה מֵרֵאשׁ הָעוֹלָם וְעַד
 סוּפוֹ. הָא חַזִּי, גְּהִירוּתָא דְשִׁמְשָׁא, הוּא חַד מִשְׁתִּין אֲלָפִין

וְשָׁבְעִין וְחָמֵשׁ חוֹלְקִין, מֵהֵהוּא נְהִירוֹתָא דְאֶסְפִּקְלָרִיא
 דְּהֵהוּא נְהוֹרָא דְאֶתְגְּנִין. וְאֶפִּילוּ בְּהֵאִי נְהִירוֹתָא דְשִׁמְשָׁא,
 לִית אִינִישׁ יָכִיל לְאֶסְתַּכְּלָא בִּיהּ, כָּל שְׁכָן בְּהֵאִיא נְהוֹרָא.
 וְהָא אֶמְרֵן, דְּאִינִישׁ יִסְתַּכַּל בִּיהּ מְרִישִׁיָּה דְעֶלְמָא וְעַד סִיפֵי
 עֶלְמָא. אֲלָא הָכִי גְזֵרְנָא בְּמִתְנִיתָא דִּילָן, דְּבְּהֵהוּא
 נְהִירוֹתָא, יָכִיל אִינִישׁ לְמַנְדַּע וּלְמַחְזֵי בְּנְהִירוֹ דְּחֻכְמָתָא, כָּל
 מַה דְּהוּא, וְכָל מַה דְּיֵהוּי, מְרִישִׁיָּה דְעֶלְמָא עַד סִיפֵי עֶלְמָא,
 וְהֵהוּא אֶתְגְּנִין לְעַדִּיקִים לְעֶלְמָא דְאֶתִּי. מַאי לְעֶלְמָא דְאֶתִּי,
 כִּד תִּיפּוּק נְשֻׁמְתָא קַדִּישָׁא מֵהֵאִי עֶלְמָא, וַיִּזִּיל בִּיהּ לְעֶלְמָא
 דְאֶתִּי.

תָּא חֲזִי, כְּתִיב (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם
 וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. מַאי
 טַעְמָא, מִשּׁוּם דְאֶתְהֵי מֵהֵהוּא זִינָא. וְאִף עַל גַּב דְּנְחִית
 מִתַּמָּן, וְהֵהוּא נְהִירוֹתָא לָא נְחִית עִמִּיהּ, לָא הוּוּ יָכִילִין
 לְאֶסְתַּכְּלָא בְּאֶנְפּוּי דְּמִשָּׁה, מִמַּה דְאֶסְתַּכַּל בְּקַדְמִיתָא, כִּד
 הוּוּ תַמָּן, וְאֶשְׁתַּאֲרוּ אֶנְפּוּהִי נְהִירִין בְּהֵאִי שִׁמְשָׁא.

סְטִי רַבִּי אֶלְעָזָר לְאוּרְחִיָּה, וְאִינּוֹן אֶזְלוּ אֶבְתְּרִיָּה, לְאוּזְפִיָּה
 לְאוּרְחִיָּה, תְּלַת מִיּוֹלִין. אֶמְרוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, זְכַאִין אֶתּוֹן
 מְאִרֵי מִתְנִיתָא, דְּכֶתֶר גַּבּוּי דְּמִשָּׁה הוּוּ תּוֹן, כִּד אֶתְיָהֵב
 אוּרְיָתָא עַל יְדִיָּה. אֶזְלוּ רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי נֶתָן, וְרַבִּי אַבְהוּ לָא
 בְּעָא לְאֶתְפָּרְשָׁא מֵנִיָּה, וְאֶזְלַת עִמִּיהּ לְאוּרְחִיָּה.

פְּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פּוּמִיָּה וְאֶמַר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי

מְאֻרֹת. תָּא חַוִּי, עֶבֶד קוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא תְּמַנִּיסַר
 רְקִיעִין, דְּנִטְלִין לְמַטְלָנִיהוֹן, וְסַחְרִין כָּל עֲלָמָא. וְכָל חַד
 מִתְעַכֵּב הֵהוּא שְׁיֵעוּרָא דְאִתִּיחֵיב לֵיה מִן מְאֻרֵיהּ. וְכַד
 אֲשֵׁלִים הֵהוּא רְקִיעָא הֵהוּא שְׁיֵעוּרָא, אֵתְחַדֵּשׁ בְּעֲלָמָא
 פְּתַנְמִין טָבִין רַבְרַבִּין סְנִיאִין.

וְחַשְׁבִּין בְּדַעְתֵּיהוֹ אֵינּוֹן טַפְשָׁאֵי דְלָבָא, דְבַסְחָרְנוּתָא
 דִּהְהוּא רְקִיעָא אִתְעַבִּיד דָּא. וְלֹא כֶּךָ הוּא. דִּהְיָא
 כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא, מְחַדֵּשׁ קוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא מְעַפְרָא עַד
 רְמָשָׂא, פְּתַנְמִין עֵילָאִין רַבְרַבִּין וְתַקִּיפִין, וְזַמְנִין דְאֲשֵׁלִים
 הֵהוּא רְקִיעָא מְטַלְנוּהִי, וְיַעֲרַע בְּעֲלָמָא גְזִירַת מְלָכָא עֵילָאָה,
 וְחַשְׁבִּין טַפְשֵׁי לָבָא, דְבַגְיָנִיה דִּהְהוּא רְקִיעָא הוּא, וְטַעֲיִין
 לְבַהוֹן בְּטַפְשׁוּתָא.

וְעֶבֶד קוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא לְהֵהוּא רְקִיעָא רְבִיעָאָה, וְאַנְחַ בֵּיה
 שְׁמָשָׁא, וְאַסְחַר כָּל עֲלָמָא בְּעֵידָנִין וְזַמְנִין לְתוּעֵלְתָא
 דְעֲלָמָא לְבְנֵי נָשָׂא. וְתַנָּא בְּמַתְנִיתָא דִידָן, תְּלַת מָאָה
 וְאַרְבַּעִין מִשְׁקוּפִין, אֲזִיל שְׁמָשָׁא, סְלִיק וְנַחֲתִית בְּעֵידָנִין
 וְזַמְנִין.

וְאֲזִיל וְשָׂרִי, מִמְשָׁקוּפָא דְמִזְרַחָא, מֵהֵהוּא מִשְׁקוּפָא דְאִתְקַרֵּי
 נוּגָה, וְאֲזִיל בְּסַגְלָנוּתָא, עַד דְמָטָא לְמִשְׁקוּפָא
 דְאִתְקַרֵּי קַרְבוּסָא. כִּדִּין אֲזִיל לְסִיפֵי דְעַפּוֹן, שִׁיתָא יְרַחֵי,
 עַד דְמָטָא לְמִשְׁקוּפָא דְזִהְרָא, וְאֲזִיל שִׁיתָא יְרַחֵי, לְאֲשֵׁלְמָא
 שְׁתָּא לְתוּעֵלְתָא דְבְרִיתָא, לְמַעַבְד זְרוּעָא וְחַעְדָּא.

הָדָא הוּא דְכִתְיִב, (בראשית ח) עוּד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר
 וְקוֹר וְחוּם וְקִיץ וְחוּרְף. וּבְאֲשֻׁלְמוֹתֶיהָ לְצַד דְרוֹם,
 לְפּוֹם יִשׁוּבָא דְאַרְעָא, קָצִיר. וְחוּם. וְקִיץ. וּבְאֲשֻׁלְמוֹתֶיהָ
 לְסִיפֵי צְפוֹן זֶרַע. קוֹר. וְחוּרְף. וְכִלְא לְפּוֹם יִשׁוּבָא דְאַרְעָא,
 בְּדִקְאֲמָרָן. וּבִהְיֵי גוֹנָא מִמָּש, כְּמָא דְמִשְׁתַּמְשִׁין בְּנֵי נֶשֶׂא
 לְהֵאֵי נְהוּרָא דְהֵאֵי רְקִיעָא, כְּדִין כָּל חִילֵי שְׁמַיָא מִשְׁתַּמְשִׁין
 לְנְהוּרָא דְרְקִיעָא, דְעַל רִישׁ חִיּוֹתָא.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מְאֲרַת, לְמַה חָסַר ו'ו'. אָמַר לֵיהּ, עַל מַה
 דְאַמְרָן בְּקִדְמִיתָא, דְלָאוּ נְהִירוֹתֶיהָ שְׁלִימִים. דְלִית
 נְהִירוֹתֶיהָ בְּרַמָּה דְמִקְבֵּל כְּחַד חוּטָא בְּתַר פּוֹתְלָא, מַהֲהוּא
 נְהִירוֹתָא דְלַעִילָא.

וּבְגִינֵיהּ לָא אֲתִקְרִי נְהִירוֹתָא שְׁלִימָתָא, וְלָא יָאוּת לְאַתְקְרִי
 שְׁלִימָתָא, אֲלָא הֵהוּא נְהוּרָא דְאַתְקְרִי (דְנִיאל ב)
 וּנְהוּרָא עֲמִיהָ שְׂרָא. וְהֵהוּא דְאַתְגִּיז לְצַדִּיקִים, הוּא חַד מִס'
 אֲלִפִּין וְשִׁבְעִין וְחָמֵשׁ חוּלְקִין, מִנְהִירוֹתָא דְשָׂרֵי עִם קוּדְשָׁא
 בְּרִידָא הוּא. וּנְהִירוֹתָא דְשִׁמְשָׁא הוּא חַד מִשְׁתֵּין אֲלִפִּין
 וְשִׁבְעִין וְחָמֵשׁ חוּלְקִין, מִנְהִירוֹתָא דְגִיז לְצַדִּיקָא לְעֲלָמָא
 דְאַתֵּי. וְעַל כְּדִין לָא אֲתִקְרִי נְהִירוֹתָא שְׁלִימָתָא הֵאֵי
 נְהִירוֹתָא דְשִׁמְשָׁא, וְלָא יָאוּת לְאַתְקְרִי.

וּלְפִיכֵךְ אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא, לָא תִקְשִׁי לְכוּ, דְכִתְיִב
 מְאֲרַת, וְלָא שְׁלִימִים. דְאַנָּא לָא עֲבָדִית לֵיהּ, אֲלָא
 לְמַה דְכִתְיִב, (בראשית א) לְהֵאֵיר עַל הָאָרֶץ. לְשִׁמְשָׁא לְבִנֵי

אֲרָעָא, וְדִי לְכוּ לְבְנֵי אֲרָעָא, לְבוּעִינָא דָא לְשִׁמְשָׁא לְכוּ.
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמָה נְהוּרָא זְעִירָא דָא, לָא יְכֻלִּין בְּנֵי נָשָׂא
 לְאַסְתַּכְּלָא בֵּיהּ, נְהוּרִיתָא דְגִנְיָא לְעַדִּיקָא עַל אַחַת
 כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ, וְכֹל שְׁפִן נְהוּרִיתָא דְבוּעִינָא
 דְשָׂרֵי קַמִּי מְלָכָא עִילָאָה.

אַתָּא לְנִשְׁקָא יְדִיהּ דְרַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר כְּעֵן יְדַעְנָא, דִּי
 בְּקוּשְׁטָא הָאִי מְאֵרַת חֶסֶר, וְיָאוֹת לֹו לְמַהוּי חֶסֶר
 יִתִּיר מֵהָאִי. אָמַר ווִי לְעֵלְמָא כַּד תַּפּוּק מִנִּיהּ, דְעַד יוֹמָא דָא
 שְׂאִילָנָא דָא, וְלֹא אֲשַׁכְחָנָא עֵיקְרָא דְמִילְתָא, כַּר כְּעֵן. הַהוּא
 אֹרְחָא דְנִפְקַת בֵּיהּ, יְהֵא סִימְנָא דְבְרָכָה לִי, עַל דְעָרְעִית
 לָךְ.

(* יְתִיב עַמִּיהּ תְּלָתִין יוֹמִין, וְאוּלִּיף כָּל סַפְקָא וְקוּשְׁיָא דְהוּא
 לִיהּ, וְאוּלִּיף לִיהּ שְׁתֵּין טַעְמֵי בְּפֻרְשָׁתָא דְבְרֵאשִׁית. אֲזַל
 לְאוּרְחִיהּ.

אֲשַׁכַּח לְרַבִּי תְּיָא, אָמַר לִיהּ כְּמַטּוֹ מִינְךָ רַבִּי אֶבְהוֹ,
 דְאַטְעוּם מֵהָהוּא מְתִיקָא דְדוּבְשָׂא, דְאַמְעִית
 מְגִזִּירַת קְדִישִׁין עִילָאִין. אָמַר לִיהּ, חֲרָרְתָא דְאַפִּיקוּתָא,
 וְסוּבְתָא דְדוּבְשָׂא, לָא מְתִישְׁבִי כְּחָדָא. וְאַף עַל פִּי כֵּן
 אוּלִּיף לִיהּ.

כַּכָּה ר' תְּיָא וְאָמַר, נְדִירָנָא עָלִי, דְעַד דְאוּלִּיף קַמִּי
 מְאֵרִיהוּן דְמִתְנִיתָא עִילָאָה, לָא אִיתִיב חֶכְא. יְתִיב
 תַּמָּן תְּרִיסַר שָׁנִין, כַּד אַתָּא קְאָרוּ לִיהּ ר' תְּיָא רַבָּה. אָמַר

רבי יצחק, אור גנוז לצדיקיא לעתיד לבא, ההוא דהוא גנוז.
הדא הוא דכתיב, (תהלים צז) אור זרוע לצדיק ולישרי לב
שמחה.

ויאמר אלהים יהי מארת. ר' פנחס פתח בהאי קרא (שיר
השירים א) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה
בעטרה שעטרה לו אמו. אמר רבי פנחס, הזרנו על התורה
כולא, ולא אשכחן עטרה דעבדת בת שבע לשלמה. בען
אית למימר, האי דאמר רבי יצחק מאי צאינה וראינה, הוה
ליה למיכתב באו וראו. מאי צאינה.

אלא אמר רבי יצחק, פסוקא דא, דאתקרי על אינון זכאין
דנפקו מן עלמא דין, ואתקברו בארעא קדישא
דישראל. אמר רבי אלעזר, ודנפקת נשמתהון תמן. ועתידה
בת קול לאתערא בכל ציונא וציונא דבתי קברי, ואמרה
צאינה וראינה, פוקו מתחות בליאותא דעפרא, ואיתערו
משנתכון. בנות ציון: כמה דאת אמר, (מלכים ב כג) מה הציון
הלו.

אמר רבי פנחס, זכאין אתון צדיקיא למחמי בזיווא יקירא
עלאה דמלכא קדישא, דשלמא כולא דיליה. ובאינה
זכותא, בשביל עטרה שעטרה לו אמו, בדיל ההוא כתרא,
דאכתרו ליה צדיקיא במלי דאורייתא בעלמא דין. אמר
רבי אבהו, אמו, כמו אומו. ואינהו אום של הקדוש ברוך
הוא. אלו צדיקים שהם אום הידועה לו.

בְּיוֹם חֲתוּנָתוֹ, חֲתָנוּת דָּא מִמָּאן הוּא. אָמַר רַבִּי פְּנִיחָס,
 מַה הוּא אוֹם, חֲתוּנָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אוֹם שְׁלוֹ. מַהוּ חֲתוּנָתוֹ
 בְּיוֹמָא דְכַשְׁרָן לְמַעַבְדַּ פִּיקוּדֵי אוּרִייתָא, דְּהוּא חֲדוּתָא
 דְּצַדִּיקָא. וְאִימְתִי כַשְׁרָן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִתְּלִיסַר שָׁנִין
 וְלַעֲלָא, דְּהוּא יוֹמָא חוֹבְתָא עַל צַדִּיקָא לְמַיעַבְדַּ חֲדוּתָא
 דְּלָבָא, פְּיוּמָא דְסָלִיק לְחוּפָה. וּבְגִין הַהוּא זְכוּתָא, עֲתִיד
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַתְעָרָא לְהוּ וְלַעֲבָרָא פְּרוּזָא קְדָמִיהוּן
 בַּחֲדוּה, צְאִינָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָא שְׁמַע, יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, ר' יִצְחָק אָמַר, כְּשֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחִיָּה אֶת הַמַּתִּים,
 וַיַּעֲבֵר פְּרוּזָא עַל כָּל צִיּוֹנָא וְצִיּוֹנָא. בֵּיה זְמַנָּא נְחִית הַהִיא
 נִשְׁמָתָא, כְּנִהוּרָא וּבּוֹעִינָא דִּינְהֵר בְּנִהִירוֹ רְקִיעָא דְשָׁמַיָא,
 עַל הַהוּא גּוּפָא דְאַתְעַר מִן אֲרֻעָא. הָדָא הוּא דְכִתִּיב, יְהִי
 מְאֹרֶת בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְלָמָּה, לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, עַל אוֹתוֹ
 הַגּוּפָא הַיּוֹצֵא מִן הָאָרֶץ.

ר' אַבְהוּ אָמַר, זוֹ הִיא זְהַר הָרוּחַ, הַשׁוֹרֶה עַל הַגּוּפָא לְהַחֲיוֹתוֹ,
 וְלְהָאִיר אֶפְלוֹ. הָדָא הוּא דְכִתִּיב, (בראשית א) יְהִי מְאֹרֶת
 בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְלָמָּה, לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, עַל הַיּוֹצֵא מִן
 הָאָרֶץ, כְּדָאמְרֵן.

ר' יְהוּדָה בֶּן פִּזִי פִּנַּע בֵּיה בְּרַב נַחֲמָן, אָמַר לִיה אוֹתוֹ הָרוּחַ
 שְׁעֵתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת בּוֹ הַמַּתִּים, מַהוּ. אָמַר
 לִיה, הוּא רוּחַ אֶסְפִּקְלָרְיָא שֶׁל מַעְלָה, כַּאֲשֶׁר יִשְׁיֵנוּ בְּנֵי אָדָם

הַדְּעוֹת הַנְּכֹונוֹת. וּמָנָא לָן הָא. מִמָּה דְכְּתִיב, (יחזקאל לו) וְנָתַתִּי רוּחִי בְּכֶם וְחַיִּיתֶם. וְנָתַתִּי רוּחַ בְּכֶם לֹא נֶאמַר, אֱלֹא רוּחִי, אוֹתוֹ הַנֶּאֱצֵל מֵאֶסְפֶּקֶלְרִיא שְׁלוֹ. וּכְתִיב (שם) וְאֵת רוּחִי אֶתֵּן בְּקֶרְבְּכֶם, וְאַחַר כֵּן יִהְיֶה סִימָן יָדוּעַ בְּעוֹלָם, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (בראשית א) וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם.

ק(בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ. ר' אָבָהוּ פְתַח, (תהלים ח) מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ וְהִתְחַסְּרָהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים. ר' תַּנְחוּם אָמַר, בְּשַׁעֲהַ שְׂרָעָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרוּא אֵת הָאָדָם, נִתְיַיעֵץ עִם הַמַּלְאָכִים אוֹתָם הַסּוֹבְבִים אֵת כְּפָאוֹ, וַאֲמַר לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמְרוּ לוֹ, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם מָה טִיבוֹ שֶׁל אָדָם זֶה, מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ.

דְּבַר אַחַר נַעֲשֶׂה אָדָם, ר' בּוּטָא בְּשֵׁם ר' בּוֹ אָמַר, חֲזַרְנוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה בּוֹלָה, וְלֹא מְצִינוּ שְׁנִיתְיַיעֵץ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם הַמַּלְאָכִים לְעוֹלָם, עַל שׁוֹם דְּבַר מִכָּל מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת.

וְעוֹד מְצִינוּ שְׂאִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שְׂמִשְׁיָגִים לְדַעְתּוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁהֵם רָצִים לְהַשִּׁיג, מִיָּד חוֹזְרִים לְאַחֹר מִהַשְּׁנָתָם, כְּהַדִּין קַנְבוּסָא דְקוֹנָאֲרִי, דְּפָרַח וְחוּזַר לְדוּךְ דְּשִׂאֲרִי. כֵּן הֵם, עַד שְׁחוֹזְרִים וְאוֹמְרִים בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי בּוּטָא, מְצִינוּ שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אוֹר

הָרֵאשׁוֹן, וּבָרָא מִזֶּה הָאֹר שְׂאֵר הַמְּשֻׁשִׁים שְׁלוֹ. אִם
הָאֹר הָרֵאשׁוֹן שְׁנִבְרָא בְּתַחֲלָה, לֹא נִתְיַעַץ עִמוֹ, כְּשֶׁרָצָה
לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ שְׂאֵר עֲבֹאוֹתָיו, כָּל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן אָדָם לְהַבֵּל
דְּמָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הִנֵּה לְרַבִּי בּוּטָא דְּעָם מְאִירִי מִתְּנִיתָא שְׁוִי
מְדוּרִיהּ. אָמַר ר' בּוּטָא, אֲנָא לָא זְכִינָא לְמַהוּי מְדוּרָאִי
עִמָּהוֹן, אֲבָל קוּשְׂיָא הוּוּה דִּידְהוֹן.

וּפִירוּקָא שְׁמַעְנָא, דְּאָמַר רַבִּי בּוּ, כְּהַדִּין מִלְּכָא דְהוּוּה
שְׁלִיטָא עַל כָּלָא, וּבְעִי לְאַחְזָא גְרַמְיָה דְכָלְהוּ
כְּלִילָן בֵּיהּ, וְהוּא כָּלָא. עֲבִיד גְרַמְיָה בְּלִישָׁן דְּסַגִּיאִין. כִּף
קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הוּאִיל דְּבְעִי לְאַחְזָא דְכָל עֲלָמָא
דִּידֵיהּ, כְּלִיל כּוּלָא בִּידֵיהּ, וְאָמַר לִישָׁן דְּסַגִּיאִין, לְאַחְזָא
דְּהוּא כּוּלָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִי קָלָא מִן רַמְיָא שְׁמַעְתָּא
מַהֲאִי, אִימָא דְהוּוּה שְׁפִיר, דְּלָא אֲתִישְׁבָא בְּלַפְאִי הָאִי
פִירוּקָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אָתָא לְטַבְרִיא לְמַדְבִּי לְכָל שׁוּקֵי
טַבְרִיָּה, חָמוּ לֵיהּ, ר' פִּנְחָס וְרַבִּי בָּא וְרַבִּי יִצְחָק.
אָמְרוּ, עַד אִימְתִי גִיתִיב בְּקִימָא חָדָא, וְלָא גִיכּוּל לְמַהֲדִי.
אָמְרוּ, הָא מְאִירִי דְמִתְּנִיתִין הֲכָא, נִשְׂאֵל קַמִּיהּ.

אָתָא רַבִּי אַבְהוֹ תַּמָּן, אָמַר לֵיהּ, אִי לָא נִשְׁמַע מְלָה דָא, הָא
אֲתַפְתְּחָא פּוּמָהוֹן דְּמִינְאִי בְּפִסּוּקָא דָא. אָמַר לֵיהּ,
לִימָא לָן מַר עִיקְרָא דְפִסּוּקָא דָא, אָמַר לֵיהּ מַאי הוּא. אָמַר

לִיָּה הָאִי נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּתִיב (ישעיה מב) הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוִרִים
הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת. וְכִי לְעֹוֲרִים וְלַחֲרָשִׁים אָמְרָה תּוֹרָה
הָאִי. אֲלָא עֹוֲרִים, שָׁהֵם עֹוֲרִים בַּתּוֹרָה, שְׁדַרְךָ הַיֵּשֶׁר
לְפָנֵיהֶם, וְהוֹלְכִים אַרְחוֹת עַקְלָקְלוֹת בְּעֹוֲרִים, וְלֹא יִדְעוּן
עִיקָרָא דְּמִלְתָּא. הָאִי פְּסוּקָא אֲתַגְזֹר בְּמַתְנִיתָא דִּילָן, וְהָכִי
גִּזְרָנָא.

כַּד בְּרָא קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא עֲלָמָא, הָוָה עִיקָרָא דְּכֻלָּא מִיָּא,
וּמִן מִיָּא אֲשַׁתִּיל כָּל עֲלָמָא. וְעַבְד קוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא
תְּלָתָא אוּמְנִין, דִּיעְבְּדוּן אוּמְנוּתִיה בְּהָאִי עֲלָמָא, וְאֵלִין
אִינוּן: שְׁמַיָּא, וְאַרְעָא, וּמִיָּא. וְעַל יְדוּי דְּאֵלִין, אֲתַבְּרִי כָּל מַה
דִּי בְּעֲלָמָא דִּין.

וּזְמִין לְאֵלִין תְּלָתָא, לְכָל חַד מִנְהוּן, לְאַפְקָא בְּרִייתָא דְּעָרִיד
לְעֲלָמָא. זְמִין לְמִיָּא, אָמַר לִיָּה אֲתָּ אַפִּיק לְאַרְעָא
דְּתַחוּתָךְ, וְאֲתָּ זִיל אֲתַכְנִישׁ לְאַתְרַ חַד, וּמִיָּא עַבְד כָּךְ, הֲדָא
הוּא דְּכְתִיב, (בראשית א) יִקְוּוּ הַמַּיִם.

קָרָא לְאַרְעָא, אָמַר לָהּ, אֲתָּ אַפִּיק בְּרִיין מִינָךְ, בְּעִירִין
וְחַיּוֹתָן וּכְדָדְמֵי לוֹן, מִיָּד עַבְדַת כָּךְ, הֲדָא הוּא דְּכְתִיב

(ש) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ.

קָרָא לְשָׁמַיִם, אָמַר לוֹן, אֲתוּן אַבְדִּילוּ בֵּין מִיָּא לְמִיָּא, עַבְדוּ
כָּךְ, הֲדָא הוּא דְּכְתִיב, (ש) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרְקִיעַ.
קָרָא לְאַרְעָא, אָמַר לָהּ אַפִּיקִי דְּשָׂאִים וְעִשְׂבִּים וַיְבוֹלִין